

Vergaderjaar 2014–2015

32 623

Actuele situatie in Noord-Afrika en het Midden-Oosten

Nr. 137

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 oktober 2014

Op 3 en 4 oktober bracht ik een bezoek aan de Koerdistan Autonome Regio (KAR) in Irak. Doel van de reis was om mij op de hoogte te stellen van de omstandigheden waaronder honderdduizenden ontheemden en vluchtelingen in dit gebied worden opgevangen. Ik voerde gesprekken met de Koerdische Regionale en Provinciale autoriteiten, de plaatsvervangend humanitaire coördinator van de Verenigde Naties, OCHA, WFP, UNHCR, religieuze leiders en particuliere hulporganisaties. Daarnaast bezocht ik opvangplaatsen voor ontheemden en vluchtelingen in Erbil en Dohuk.

In Irak zijn 5,2 miljoen mensen aangewezen op humanitaire hulp 1,8 miljoen hiervan zijn ontheemd sinds het begin van 2014. Ruim de helft van de ontheemden zijn te vinden in de Koerdistan Autonome Regio. Snel oprukkende ISIS strijders en aanhangers vorm(d)en zo'n bedreiging dat honderdduizenden mensen voor hun leven moesten vrezen en vaak halsoverkop hun huizen moesten verlaten met niet meer dan de kleren die ze aanhadden. Na de strijd om Anbar en later de inname van Mosul door ISIS werd de laatste golf ontheemden veroorzaakt door het drama met de yezidi's die in augustus in het nauw werden gedreven in het Sinjargeberge en de christenen die werden verdreven uit de gebieden ten noordoosten van Mosul. Onder de ontheemden in de Koerdistan Autonome Regio zijn (Arabische) soennieten, yezidi's, christenen, Turkmeense sjiiëten en kleinere groepen van Iraakse minderheden. Ongeveer de helft bevindt zich in opvangkampen, de overigen in onafgewerkte gebouwen, particuliere huizen, scholen, moskeeën en kerken.

Met de winter in aantocht is de situatie van de ontheemden zorgelijk. Velen verblijven op plaatsen die niet geschikt zijn voor huisvesting en niet zijn voorbereid op de bittere kou en regen die over enkele weken verwacht

mag worden. In de regio Dohuk bevindt een deel van de 520.000 ontheemden zich in 670 scholen. Hierdoor kan het nieuwe schooljaar voorlopig nog niet van start. De mensen die in onafgewerkte gebouwen bivakkeren hebben het zwaar. Ze zijn daar vaak blootgesteld aan de elementen en beschikken over het algemeen niet over sanitaire voorzieningen. Lokale autoriteiten en hulporganisaties hebben geen goed overzicht en zijn beducht voor problemen met eigenaren van gebouwen waardoor er nog weinig wordt geïnvesteerd in verbetering en aanpassing. Kerken en particulieren hebben hun deuren opengezet voor de opvang van gevluchte christenen. Dicht opeengepakt en zonder de zekerheid dat de opvang ook over enkele maanden nog kan worden volgehouden. Daar komt nog bij dat ontheemden geen salarissen en voedselrantsoenen meer ontvangen van de nationale overheid, waardoor hun zelfredzaamheid afneemt.

In de opvangkampen is duidelijk te zien hoeveel werk er nog moet worden verzet om ontheemden menswaardig de winter door te helpen. De meeste tenten zijn nog niet waterdicht, er wordt hard gewerkt aan stroomvoorziening, drinkwater en sanitatie en de eigenlijke «winterisation» moet nog beginnen. Daar komt bij dat in de Koerdistan Autonome Regio nog zeker 26 opvangkampen moeten worden gebouwd om mensen te kunnen huisvesten die nu in onafgebouwde gebouwen of onhoudbare plekken zoals scholen bivakkeren. Uit alle gesprekken, zowel met de autoriteiten, de hulporganisaties als met ontheemden werd duidelijk dat de plotselinge toestroom in augustus zo massaal was dat de hulpverlening het niet kon bijhouden. Nu, twee maanden later, komt de situatie langzaam onder controle, maar zoals gesteld is er nog heel veel werk te doen en is de tijd daarvoor beperkt. Daarnaast is duidelijk dat de ontheemden niet op afzienbare termijn kunnen terugkeren. De herkomstgebieden zijn nog in handen van ISIS, vele huizen zijn verwoest en de ontheemden zijn veelal getraumatiseerd door de gebeurtenissen.

De komende maanden zullen VN, Rode Kruis, hulporganisaties en lokale autoriteiten alle zeilen moeten bijzetten. Dit dient te gebeuren tegen de achtergrond van een ongekend aantal crises in de rest van de wereld waardoor de beschikbare capaciteit voor humanitaire hulp tot het uiterste wordt opgerekt. De bijdrage van Saoedi Arabië aan de Verenigde Naties van 500 miljoen dollar voor de hulpverlening in Irak biedt hiervoor een goede basis, maar is al grotendeels uitgegeven aan voedsel en bouwmaterialen. Voor de aanschaf van kachels, winterkleding, dekens, de bouw van opvangkampen en medische voorzieningen is meer geld nodig. Ook voor de omschakeling van gaarkeukens en voedselpakketten naar een systeem van cash en vouchers zijn de huidige middelen ontoereikend. Nederland droeg reeds 17 miljoen euro bij aan de kosten van opvang. Een deel van dit geld wordt besteed aan het opruimen van mijnen en ander explosief materiaal opdat ontheemden waar mogelijk weer snel kunnen terugkeren naar hun dorpen. We zullen de ontwikkelingen ook in de komende maanden blijven volgen met het oog op eventuele noodzakelijke vervolgstun. Naast het werk van de VN, Rode Kruis, particuliere hulporganisaties en kerken, dient ook de steun van de regering van de Koerdistan Autonome Regio hier te worden vermeld. Met een eigen bevolking van vier miljoen is het opvangen van ruim een miljoen hulpbehoeftigen niet eenvoudig. De druk op lokale voorzieningen is groot. Zo is de start van het schooljaar voor veel Koerdische kinderen uitgesteld tot december om voor de daar verblijvende ontheemden alternatieve verblijfplaatsen te vinden. Ook is de regionale economische ontwikkeling hard geraakt en liggen vele investeringsprojecten sinds augustus stil, met name in de regio Dohuk waar zich de grootste aantallen ontheemden bevinden. De Koerdische overheid heeft sinds begin 2014 een hoogoplopend conflict over overmaking van centrale middelen uit Bagdad,

waardoor het eigen budget beperkt is. Toch blijkt uit mijn gesprekken dat men niet van plan is om slachtoffers te weren. Ik heb bij de autoriteiten mijn waardering uitgesproken voor de getoonde gastvrijheid.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
E.M.J. Ploumen